

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2018|004 VAN 15 FEBRUARI 2018

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN WONING SILBERMAN IN DEURNE,
NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 15 JANUARI 2018

*De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 15 februari 2018
volgend advies uit:*

1. De VCOE ontving op 15 januari 2018 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van woning Silberman in Deurne. De commissie vindt het positief dat een goed gedocumenteerd dossier voor advies werd voorgelegd.

De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.

2. Alvorens in te gaan op de diverse artikelen van het ministerieel besluit, formuleert de commissie een algemene bemerking bij voorliggende bescherming. Het inhoudelijk dossier (pag. 4) stelt: *“Deze bescherming kadert in het in de beleidsbrief vooropgestelde thema ‘20ste-eeuwse architectuur in Antwerpen’”*. Het inhoudelijk dossier gaat evenwel niet verder op dit thema in, waardoor de reikwijdte en omvang ervan niet geheel duidelijk zijn. Op basis van de beleidsbrief 2016-2017 (initiatief 13) kan de commissie vaststellen dat het thema ‘20ste-eeuws erfgoed in Antwerpen’ opgenomen werd als (her)inventarisatieproject. De beleidsbrief (p. 26) verduidelijkt: *“Deze inventarisatieprojecten worden ontsloten op de inventariswebsite en voor het meest waardevolle erfgoed kunnen er uiteraard beschermingsvoorstellen op volgen.”* Het is voor de commissie niet geheel duidelijk of de inventarisatie van het 20ste-eeuwse erfgoed in Antwerpen reeds voltooid werd en wat hiervan de resultaten zijn. Het is tevens onvoldoende duidelijk of voorliggende bescherming behoort tot het meest waardevolle erfgoed binnen dit thema.

Uit het inhoudelijk dossier blijkt verder dat naast de Woning Silberman nog twee woningen en één appartementsgebouw naar ontwerp van Nachman Kaplansky geselecteerd zijn voor verder waarderend onderzoek in functie van bescherming. Het betreft de voormalige woning Diercxsens gelegen Ryckmansstraat 10 in Antwerpen (tentoonstellingswijk), de voormalige woning Couturier gelegen Sorbenlaan 52 in Antwerpen-Wilrijk en het appartementsgebouw Résidence Prins Albert gelegen Prins Albertlei 22 in Antwerpen-Berchem. Het inhoudelijk dossier (pag. 11) stelt hieromtrent: *“Afhankelijk van de medewerking van de eigenaars en het resultaat van de plaatsbezoeken, waarbij de bewaarde inwendige structuur, de plattegrond en de interieuraankleding bepalend zijn voor de eindevaluatie van de erfgoedwaarden, zullen voormelde panden al dan niet uitgewerkt worden tot een beschermingsvoorstel.”* Wat de opmaak van eventuele andere beschermingsdossiers betreft, wenst de commissie nogmaals het belang te benadrukken van een vergelijkend-thematische beschermingsaanpak. De commissie wijst in het bijzonder op de meerwaarde van een overkoepelende criterianota of specifiek afwegingskader waarbinnen beschermingen afgewogen en geduid kunnen worden. De commissie acht het in functie van de coherentie en afstemming tussen beschermingsdossiers noodzakelijk om beschermingsvoorstellen maximaal te clusteren en als dusdanig voor advies aan de commissie voor te leggen.

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming van woning Silberman, met inbegrip van de voor- en achtertuin, als monument vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd. De commissie kan de bescherming ondersteunen: de woning betreft een van de meest geslaagde ontwerpen van Nachman Kaplansky, die behoort tot de belangrijkste vertegenwoordigers van het modernisme in België.
4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale waarde die de bescherming als monument verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken –en elementen.
5. De beheersvisie is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De commissie meent dat de beheersdoelstellingen correct omgaan met de recente aanpassingen aan de woning, die veelal met respect voor de originele staat werden uitgevoerd. De ‘moderne’ architectuur van de woning laat de recente aanpassingen toe zonder aan kwaliteit in te boeten. Waar dat niet het geval is, bijvoorbeeld inzake de beeldbepalende afgeschuinde erker en de voortuinafsluiting, vragen de beheersdoelstellingen een terechte aanpassing.

Wat betreft de beheersdoelstelling inzake de beeldbepalende afgeschuinde erker merkt de commissie wel op dat deze niet volledig in het beschermingsbesluit werd opgenomen, maar enkel als verduidelijking in het inhoudelijk dossier. Op pagina 14 wordt aangegeven: *“Het sinds de laatste renovatie deskundig vernieuwd stalen schrijnwerk van de erker en van de meeste vensters in voor-, achter- en zijgevel alsook van de verticale glaspartijen in de afsluitingsmuur van het solarium, heeft de beeldwaarde van de gevels opnieuw sterk verbeterd gezien het nieuwe schrijnwerk geïnspireerd is op de oorspronkelijke materiaalkeuze en vormgeving. Bij een vernieuwing van het erkerschrijnwerk in de toekomst dient te worden gestreefd naar een reconstructie van de typische afronding van de beglaasde rechterhoek, zoals voorgesteld op de bewaarde bouwaanvraag en archiefphoto (zie fotobijlage). Indien bij de muuropeningen met oorspronkelijk/historisch schrijnwerk behoud en herstel niet meer mogelijk is of indien bij de muuropeningen met niet-oorspronkelijk schrijnwerk dit moet vervangen worden, dient dit te gebeuren met het oog op een harmonisch, voor de bouwperiode representatief gevelbeeld. Dit veronderstelt kwalitatief schrijnwerk op het vlak van uitvoering, vormgeving en materiaalkeuze, afgestemd op oorspronkelijke modellen, voor zover dit wetenschappelijk onderbouwd kan worden.”* Bovenstaande betreft volgens de commissie evenwel meer dan een loutere verduidelijking. In functie van het toekomstige beheer van het monument acht de commissie het opportuun om bovenstaande tekst integraal toe te voegen aan artikel 3 van het beschermingsbesluit.

6. Artikel 4 van het ministeriële besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
7. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op voor het exterieur en het interieur van het te beschermen monument. Wat betreft toelatingsplicht 6° e) merkt de commissie op dat het onduidelijk is waarom de aanleg van sport- en spelinfrastructuur opgenomen wordt. De reden hiervoor blijkt volgens de commissie niet uit het inhoudelijk dossier met betrekking tot dit specifieke monument. Daarnaast meent de commissie dat toelatingsplicht 7° c), meer bepaald wat betreft het uitvoeren van werken die het uitzicht van het interieur wijzigen, onvoldoende duidelijk is en te veel ruimte laat voor interpretatie. De commissie vraagt aldus beide toelatingsplichten aan te passen.

8. Met betrekking tot het inhoudelijk dossier merkt de commissie op dat het bijhorende omgevingsplan geen aanduiding bevat van andere beschermingen. Nochtans is het pand Van Notenstraat 7 beschermd als monument. De commissie vraagt het plan te corrigeren.

Daarnaast vraagt de commissie volgende passage in het inhoudelijk dossier (pag. 13) te wijzigen:
“Hoewel de recente renovatie weinig afbreuk doet aan de architecturale waarde van het geheel, hebben het gerenoveerde keuken- en badkamergedeelte met gewijzigde indeling en/of dito muuropeningen, ~~geen erfgoedwaarde~~ gezien de kwalitatieve, tactiele en erfgoedbewuste aanpassingen, eigentijdse architecturale waarde.”

9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van woning Silberman in Deurne. De commissie vraagt:
- Voorliggende bescherming te kaderen binnen het thema ‘20ste-eeuwse architectuur in Antwerpen’ en daarbij te duiden in hoeverre voorliggende bescherming behoort tot het meest waardevolle erfgoed binnen dit thema;
  - Beschermingsvoorstellen met betrekking tot het oeuvre van Nachman Kaplansky maximaal te clusteren en als dusdanig voor advies aan de commissie voor te leggen;
  - De verduidelijking bij beheersdoelstelling 3°, zoals opgenomen in het inhoudelijk dossier (pag. 14), toe te voegen aan het ministerieel besluit;
  - De toelatingsplichten 6° e) en 7° c) aan te passen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter